

reclam per atraure els ocells incautes. Ja el tenim en textos catalans del S. XIV, de mitjan segle i abans; veg. el text de *çembell* que cito de l'any 1334 a l'article ENZE (CaCandi, *MiscHiCat.* 1, 121); escrit adés *sembells*, adés *cembells*, i amb el sentit que ens interessa («appeaux»), figura en la *Vesió* (vv. 1095, 1115) de Bernat de So, el poeta rossellonès pertanyent en tot cas a aquell segle (que les dates de 1315-17, siguin de la seva joventut o de la seva *acmè*), *Rom.* LIV, 65. No sempre han estat perdus i moixons els qui han estat reclamats amb *cimbell*: a l'Alt Flamicell el *cimbell* és una espècie de reclam per al bestiar,⁴ arran de l'Éspera, a Viu de Campo, *los òimbéles* són una espècie d'esquelles.

Hi ha en català mateix variants fonètiques considerables, com *aixembells* en el Llobregat (*DAG.*). Però en els nostres clàssics de l'Edat Mitjana l'evolució és més aviat cap al costat moral, l'incidentiu enganyós, l'atractiu que ens captura com en un parany: «les monges --- / a qui les ou, / paren sibilles, / e són centilles / a fer gran foc: / firen de broc / ben luçades! / E, simulades / santes, profetes, / paren travetes / e fan *cembells* / a jovencells / e hòmens sants», JRoig (*Spill*, 5613). En aquest ordre d'idees, en tot cas, el mot no és pas peculiar al català; i, per més que no hàgim de fer més que córrer un poc pel Baix Maestrat (Canet, Xert, Rossell, Benicarló...) o per les serres costeres de la Costa de Llevant, on trobarem pertot el record o la vida dels reclams que hi posaven (*La Parada* de Ruyra, les *parances* de Canet lo Roig i de tantes comarques valencianes), també trobarem moltes coses paral·leles a la major part de la Romània d'Occident.

El fr. dial. *sābé*, normand *chembel*, oc. ant. *cembel* «appeau» foren ja ben agrupats i estudiats per Tilander (*Rom.* LIX, 78-80) mostrant com la triada *šā/sā/cem-* de la França de l'extrem Nord, del Centre i del Midi postula una base comuna en CE- o CI-; i no sols occità comú, car en gascó tenim el mateix amb l'evolució fonètica normal i més avançada: a la Gironda, «*semét*: oiseau qui sert d'appeau» (Moureau, *Le Patois de la Teste*), landès «*semet*: oiseau placé à terre sur le sol d'un champ pour y attirer ceux qui sont sur les arbres ou qui passent» (Métivier, *Agriculture des Landes*, gloss., s. v.); i a aquesta evolució fonètica radicalment popular del tipus fonètic *CÍMBĒLLU correspon el mot cast. CIMILLO «vara a la que se sujeta el ave empleada como señuelo», que forma un dels articles del DCEC; com es veu, es tracta essencialment del sentit del nostre mot: es tracta d'una de les varietats bàsiques del significat d'aquest. El vessant castellà, si podem dir-ho així, ja va quedar prou il·lustrat en aquell llibre, i basta remetre-hi: l'evolució de MB com a *m*, allà, com a Gascunya, és de tipus rigorosament hereditari; la de la *l* de la síl·laba inicial deu ser-ho també: *cemiello* > *cimiello* > *cimillo* és el camí normal. Si el descabellament semàntic no ensopega amb cap dificultat ni allà ni a casa nostra, l'evolució fonètica en català ja no és del tot normal, i això ens fa més present que des del punt de vista morfològic

la formació de CIBELLU encara és menys clara: MB s'hauria hagut de simplificar en *m*, com en castellà i en gascó, i tampoc podem assegurar gens que el pas del regular *cembell* a *cimbell* pugui justificar-se per via fonètica; veg. sobre aquest últim punt el que en dic a *LleuresC*, 196.⁵ Per això em restaren dubtes i vaig deixar en el DCEC la porta oberta a una explicació bifurcada. Ara a penes puc dubtar ja: considero clar que ací no hi ha transmissió francesa sinó herència directa des del llatí vulgar en cada una de les llengües.

La base CIBELLU es justifica fàcilment en aqueix nivell, sigui a base d'un diminutiu *CYMBALELLUM amb haplologia, sigui admetent un diminutiu de tipus llatí arcaic, comparable a CINGELLUM en lloc de CINGULUM, BOTELLUM en lloc de BOTULUM, SINGELLUS/SINGULUS, CACCABELLUM/CACCABULUM, ROTELLA/ROTULA, FABELLA/FABŪLA, amb els seus successors it. *favella*, *-llare*, al costat del cast. *hablar*, etc.; ja hem vist que *címbol* havia reemplaçat CYMBALUM en la pronúncia vulgar; i si ens semblés insuficient *címbol* com a peça de convicció de l'existència d'un *CIMBULU vulgar (i no gaire tardà), en llatí, per servir de base del diminutiu *CIBELLU, fins afegint-hi casos com *escàndol* SCANDĀLON (o *cábula* al costat de *cábala*, o *Hèrcules* < Έρακλής), acudrien *crapūla* < κραπίδα, *scopulus* < σκόπελος, *scandula/scandala* 'espelta', *condulus/condalium* (Ernout-M.) a aportar-hi reforços de sobres.⁶ Pel que fa, però, a la justificació fonètica en català de la conservació de MB, no sé si ja la insinuava Fabra en subratllar en el seu diccionari que el *cimbell* és un «ocell o altra cosa» que es posa «al cim d'un pal». De tota manera per a mi és evident que una consciència més o menys boirosa que el posar la perdueta o moixó al *bell cim* d'un pal, els donava a la nostra gent l'explicació lògica de per què deien posar-la en *cim-bell*, ço que portava una conseqüència: que MB no es podia assimilar; també que *cimbell* amb *i* —fomentant o no una tendència ja fonètica— havia de predominar aviat sobre l'antic *cembell*; i segurament fou això també el que conduí a donar als derivats verbals de *cimbell* el sentit de 'posar al capdamunt' o 'fer pujar fins dalt'.

Documentat de sobres pel *DAG.* en escrRenaix.:⁷ «fan consistir la dignitat de l'home en nodrir-se bé y *encimbellar-se ben amunt*» (1881), «trobar-se tan *encimbellats* sobre les capces dels arbres» (1888), «tot el dia s'està *encimbellat* per les cadires» (Plana d'En-Bas), *encimbellar* «posar en un cim o lloc elevat» (segons la definició del tarragonès E. Toda), «d'una estrebada a una roca s'havia *encimbellat* i veia el cel pregon» en un llibre del jove Josep Carner (*AlcM*). Però, ¿què més si això ja ho portava Mn. Cinto del seu parlar natiu?, en prova, l'ús d'*acimbellar-se* 'enfil·lar-se' en el primer escalabor de l'*Atlàntida*, a. 1867 (IX, 11a). A tot el Nordest del Princ., i particularment en el bisbat gironí, *encimbellar* és 'omplir a curull' (un plat ben *encimbellat* de fesols, *DAG.*, *AlcM*), un altre costat de la idea de 'fer pujar fins dalt'; cf. els usos de *cimbell* que assenyala *AlcM* en el § III, i ajuntem amb